

Research Paper

Investigating the Extent of Shiraz Metropolis's Child-Friendly City Indicators and Effective Factors in Improving the Current Situation

Maryam Haghpanah* Assistant Professor, Department of Architecture, Shiraz Branch, Islamic Azad

ARTICLE INFO

Received: 2023/11/26
Accepted: 2024/05/26
PP:151-166

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: *Child-friendly city, sustainable development, Shiraz metropolis.*

Abstract

child-friendly city stands out as a crucial concern in contemporary times. Such cities should be meticulously designed, prioritizing the rights and needs of children at their core. Recognizing the significance of indicators for a child-friendly city, particularly in large urban centers, is essential. Shiraz, with its rich historical and cultural background, is no exception and should embrace this perspective in its development. This research, utilizing a descriptive-analytical methodology and field data, employs a questionnaire as its data collection tool. The statistical population encompasses the city of Shiraz, totaling 1,565,572 individuals. The sample size, determined using Cochran's formula, is 384 people. The validation and reliability of the questionnaire were confirmed through structural and identity validity tests, as well as Cronbach's alpha exceeding 0.70. The findings indicate that Shiraz is considered a child-friendly city, albeit with social-cultural, environmental-physical, design, and access indicators falling below 0.05, resulting in average scores of 2.079, 2.003, 1.970, and 1.131, respectively. These scores reflect a suboptimal condition. The factor analysis identifies four major factors contributing to the enhancement of the existing situation: management and urban planning for children's needs (35.85%), empowerment and attention to children (13.02%), beautification, design, and placement of services for children (11.02%), and development of urban spaces for children (9.85%). Furthermore, the results of the structural equation modeling demonstrate that these factors collectively contribute to creating a child-friendly city, with an effect of 0.59. Empowering children through municipal programs (explaining 0.80) and involving children in urban space planning (explaining 0.79) emerge as influential components in fostering a child-friendly city.

University, Shiraz, Iran

Citation: Haghpanah (2025). **Investigating the extent of Shiraz metropolis's child-friendly city indicators and effective factors in improving the current situation.** *Journal of Research and Urban Planning*, 16(60), 151-166.

DOI: 10.82591/jzpm.1169416.2025

* **Corresponding author:** Maryam Haghpanah, **Tel:** +98 9173106595 **Email:** mar.haghpanah@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

With the expansion of the wave of urbanization in the world on the one hand and the increase of the population on the other hand, children are neglected in modern urban developments and the need to pay attention to them in cities is felt more than ever. The city is a living and dynamic reality that should not impose itself on the child, but should be shaped according to his personality. There are many theories about the relationship between the city and the child, the most reliable of which is the "child-friendly city", which was first presented in the 90s by UNICEF, or the Children's Protection Fund. A child-friendly city is one of the most important approaches in today's era. In this type of cities, development should be planned according to children's rights and meeting the needs of this group should be prioritized. Based on this, cities try to emphasize the indicators of a child-friendly city in the heart of development. This issue has become more important in big cities. Shiraz metropolis, as a city with a rich historical and cultural background, should move in this direction. In this context, knowing the extent to which this city has child-friendly city indicators, as well as effective factors in improving the current situation, can be one of the first measures that have been pursued in this research.

Methodology

The current research is of a quantitative and applied type and is part of a descriptive-analytical research, which was completed using documentary data (articles, books, Iran Statistics Center, etc.) and field data (completion of a questionnaire). The statistical population of the research included the citizens of Shiraz. The population of this city was equal to 1565572 people according to the latest statistics available to the researcher and based on the population and housing census of 2015. Based on Cochran's formula, the statistical sample was calculated as 384 people. Data collection methods are in two forms: library (documents) and field (survey). The main research tool for collecting field data is a researcher-made questionnaire. For analysis, the data are summarized, coded and categorized and finally processed to provide the basis for analysis and connections between these data in order to answer the questions. SPSS and AMOS

software were used for data analysis. Quantitative methods have been used to measure and analyze the data, which include structural equation modeling as well as factor analysis and sample t-test.

Results and discussion

The assessment of Shiraz metropolis in terms of having the socio-cultural indicators of a child-friendly city through the sample T-Tech test shows that all the socio-cultural indicators were significant at the level of less than 0.05 and equal to 0.000. Examining the direction of significance according to the mean indicates that the minimum mean is related to the existence of leisure facilities for children with a value of 1.645 and the maximum mean is related to the index of participation and giving importance to children with a value of 2.312. The comparison of minimum and maximum average socio-cultural indicators shows that the situation of Shiraz metropolis is not favorable in this regard. Among other indicators of this department, we can point out the weakness of playground equipment for children with an average of 2.140 and also the lack of a library for children with an average of 2.205. Another indicator of a child-friendly city is the environmental-physical indicators of the city. The assessment of Shiraz metropolis in terms of having the environmental-physical indicators of a child-friendly city through a sample T-Tech test shows that all the environmental-physical indicators were significant at the level of less than 0.05 and equal to 0.000. Examining the significance direction according to the mean shows that the minimum mean related to the use of acceptable architecture for children was 1.763 and the maximum mean related to the green space index necessary for children to play was 2.341. The comparison of minimum and maximum average environmental-physical indicators shows that the situation of Shiraz metropolis is not favorable in this regard. Other indicators of this section include the inappropriateness of street asphalt with an average of 1.979, as well as inappropriate furniture in urban spaces for children with an average of 1.817.

The assessment of Shiraz metropolis in terms of having child-friendly city design indicators through the T-Tech test shows that all the

design indicators were significant at the level of less than 0.05 and equal to 0.000. Examining the direction of significance according to the average shows that the minimum average is related to the existence of suitable sidewalks for children with a value of 1.763 and the maximum average is related to the design index of bench and park seats for children with a value of 2.242. Comparing the minimum and maximum average urban design indicators shows that the situation of Shiraz metropolis is inappropriate in this regard. Among other inappropriate indicators, we can mention the inappropriate coloring and beauty of the city for children with an average of 1.929, as well as the absence of a separate bicycle lane for children with an average of 1.934.

In general, it can be said that the 15 investigated factors include the implementation of cultural programs and festivals in accordance with the realization of a child-friendly city, giving importance to the place of children in urban management, using the elements accepted by children at the city level, determining the annual budget. For a child-friendly city in the municipality, paying attention to children's creativity and innovation in the development of the city, expanding services and public spaces for children, optimal location of services for children's access, allocating bicycle spaces for children, creating safe spots for children in the city, designing and the beautification of urban spaces for children, forward-looking towards the spaces needed by children in urban management, creating a child-friendly city office or unit in the municipality, accompanying families with urban management in the field of promoting child-friendly city indicators, empowering children through municipal programs Children's participation in the planning of urban spaces

can be effective in realizing a child-friendly city and improving the existing situation. Examining the impact of different factors in the realization of a child-friendly city (improving the existing situation) shows that the total effect value is 0.59, and in total, the investigated factors can account for about 59% of the variance, role-playing and positive effects in the realization of a child-friendly city and the improvement of the situation. Explain what is in Shiraz metropolis. According to the results of this model, the most effective is related to the empowerment of children through municipal programs with an explanation of 0.80.

Conclusion

The results of this research and their analysis show that the city of Shiraz does not have a favorable situation in terms of various indicators of a child-friendly city, including social-cultural, environmental-physical, access and design indicators. In this regard, we can point to the inappropriateness of playground equipment for children, the lack of participation and importance for children, the weakness of sports facilities for children, the lack of coloring and beauty of the city for children, the problems of light and the necessary lighting of urban spaces for children, etc. . cited. The analysis of the results shows that four major factors include urban management and planning based on children's needs; empowering and paying attention to children; Beautification, design and location suitable for children and the development of services and urban spaces for children can be effective in improving the existing situation; Because although the indicators of the child-friendly city in Shiraz metropolis are weak, there are also diverse and reliable capacities that can improve the situation.

فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری

دوره ۱۶، شماره ۶۰، بهار ۱۴۰۴
شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶
<https://sanad.iau.ir/journal/jupm/>

مقاله پژوهشی

بررسی میزان برخورداری کلانشهر شیراز از شاخص‌های شهر دوستدار کودک و عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود

مریم حق‌پناه^۱، استادیار، گروه معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۵	شهر دوستدار کودک از رویکردهای دارای اهمیت در عصر حاضر محسوب می‌شود. در این نوع شهرها، توسعه بایستی متناسب با حقوق کودکان برنامه‌ریزی شود و تامین نیازهای این قشر در اولویت قرار گیرد. بر همین اساس شهرها تلاش می‌نمایند که در بطن توسعه، شاخص‌های شهر دوستدار کودک را مورد تاکید قرار دهند. این مساله در کلانشهرها، اهمیت بیشتری یافته است. کلانشهر شیراز به عنوان یک شهر با پیشینه تاریخی و فرهنگی غنی، بایستی در این راستا حرکت نماید. در این زمینه شناخت میزان برخورداری این شهر از شاخص‌های شهر دوستدار کودک و همچنین عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود می‌تواند جز اولین اقدامات باشد که در پژوهش حاضر این اهداف دنبال شده است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر داده‌های میدانی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش نامه است. جامعه آماری را شهروندان شهر شیراز به تعداد ۱۵۶۵۵۷۲ نفر تشکیل داده‌اند. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه به تعداد ۳۸۴ نفر تعیین شد. روایی ساختاری و محتوایی پرسش نامه تایید و همچنین پایایی نیز با آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰ تایید شد. نتیجه آزمون نشان داد که کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص‌های شهر دوستدار کودک شامل شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی، محیطی-کالبدی، طراحی و دسترسی در سطح کمتر از ۰/۰۵ و به ترتیب با میانگین ۲/۰۷۹، ۲/۰۰۳، ۱/۹۷۰ و ۲/۱۳۱ در وضعیت نامناسبی قرار دارند. در این راستا نتایج تحلیل عاملی از شناسایی ۱۵ عامل در ارتقای وضعیت موجود اشاره دارد که ۴ عامل کلان شامل مدیریت و برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر نیازهای کودکان (۳۵/۸۵ درصد)، توانمندسازی و توجه به قشر کودکان (۱۳/۰۲ درصد)، زیباسازی، طراحی و مکان‌یابی متناسب با کودکان (۱۱/۰۲ درصد) و توسعه خدمات و فضاهای شهری برای کودکان (۹/۸۵ درصد) دسته بندی شده‌اند. همچنین نتیجه تاثیرگذار عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار کودک از طریق مدلسازی معادلات ساختاری گویای آن است که عوامل شناسایی شده دارای اثرگذاری برابر با ۰/۵۹ بوده‌اند. در این زمینه بیشترین تاثیرگذاری در تحقق شهر دوستدار کودک مربوط به دو عامل توانمندسازی کودکان از طریق برنامه‌های شهرداری با تبیین ۰/۸۰ و مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی فضاهای شهری باتوان تبیین ۰/۷۹ بوده است.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۶	
شماره صفحات: ۱۶۶-۱۵۱	
از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید	
واژه‌های کلیدی: شهر دوستدار کودک، توسعه پایدار، کلانشهر شیراز.	

استناد: حق‌پناه، مریم (۱۴۰۴). بررسی میزان برخورداری کلانشهر شیراز از شاخص‌های شهر دوستدار کودک و عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۶(۶۰)، ۱۵۱-۱۶۶.

DOI: 10.82591/jzpm.1169416.2025

مقدمه

اساس توسعه در هر کشور، نه تنها در منابع مالی و اقتصادی آن، بلکه در نیروی انسانی توانمند، مبتکر و خلاق آن کشور متمایز می‌شود. به عبارت دیگر، سرمایه‌گذاری بی‌قیاس در این راستا، در فرآیند پرورش کودکان است که از لحظه تولد، توانایی یادگیری را دارند (Esmailzadeh Kavaki & Alizadeh, 2018: 116). با توجه به روند فعلی شهرنشینی در سطح جهان و جذابیت افزایش یافته شهرها برای خانواده‌هایی که دارای فرزند هستند، محیط‌های شهری به عنوان زمینه‌های اصلی شناخته می‌شوند که در آن نسل جدیدی از کودکان می‌توانند شکوفا و با سلامت رشد کنند. پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۲۵، شصت درصد از کودکان جهان در محیط‌های شهری زندگی خواهند کرد (Lee & Lee, 2021: 99; UNICEF, 2007). این تحولات، نیازمند توجه به ویژگی‌ها و مسائل خاصی است که این گروه از جامعه با آنها روبه‌رو می‌شود. کودکان و نوجوانان به عنوان افراد جوان و آینده‌ساز جامعه، حق دارند در محیطی امن و حاکم بر شرایط متناسب با توانمندی‌های خود، به نمونه‌های کامل از رشد دست یابند. این حق، که یکی از حقوق اساسی انسانی است، با توجه به درک دقیق از نیازها و توقعات کودکان و نوجوانان، تأثیر فراوانی بر فرآیند شکل‌گیری شخصیت و رشد آنها دارد در نتیجه تجارب روزمره زندگی کودکان و نوجوانان در محیط شهری شکل می‌گیرد و با جوانب مختلف مثبت و منفی شهرنشینی مواجه است (Abhari et al, 2021:836). در سال‌های اخیر، مفهوم «شهرهای دوستدار کودک» به عنوان رویکردی مترقی و کل نگر در برنامه ریزی شهری مطرح شده است و رفاه و رشد کودکان را در سرلوحه برنامه‌ریزان شهری قرار داده است (Liao, Furuya, 2023: 3). ابتکار شهرهای دوستدار کودک با درک این موضوع که شهرها به عنوان اکوسیستم‌های پویایی بر زندگی کوچکترین ساکنان خود تأثیر می‌گذارند، به دنبال ایجاد محیط‌های شهری ایمن، فراگیر و مساعد برای رشد و توسعه سالم کودکان است. این تغییر پارادایم در برنامه‌ریزی شهری با دربرگرفتن طیف گسترده‌ای از عوامل از جمله زیرساخت‌ها، آموزش، مراقبت‌های بهداشتی، مشارکت اجتماعی و فضاهای تفریحی، از ملاحظات سنتی فراتر می‌رود. از آنجایی که شهرهای سراسر جهان با چالش‌های شهرنشینی دست و پنجه نرم می‌کنند (Saumel et al, 2015:76).

از آنجایی که شهرنشینی به شکل‌دهی چشم‌انداز شهرها در سراسر جهان ادامه می‌دهد، تأثیر آن بر رفاه و رشد کودکان در این محیط‌های شهری به موضوع نگرانی فزاینده‌ای تبدیل می‌شود. شیراز به‌عنوان شهری سرزنده و تاریخی، از چالش‌های شهرنشینی مستثنی نیست. در میان رشد و تحول شهری، ارزیابی انتقادی و ارزیابی پایبندی شهر به اصول دوستدار کودک ضروری است. در حالی که مفهوم شهر دوستدار کودک در سطح جهانی به رسمیت شناخته می‌شود (Ahmadvand et al, 2022: 65)، شکاف قابل توجهی در تحقیقات ویژه ارزیابی و درک شاخص‌هایی وجود دارد که به دوستی یک شهر برای کودک کمک می‌کند، به ویژه در بافت شیراز. از آنجایی که کودکان دارای جمعیتی آسیب‌پذیر هستند، تجربه آنها در محیط‌های شهری مستقیماً بر رشد فیزیکی، اجتماعی و عاطفی آنها تأثیر می‌گذارد. بنابراین، فقدان ابزار ارزیابی جامع متناسب با پویایی محلی شیراز ممکن است مانع از توانایی شهر در ایجاد یک محیط بهینه برای جوانترین ساکنانش شود. این پژوهش با بررسی و ارزیابی شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شیراز، بر آن است تا به رفع این شکاف حیاتی بپردازد. فقدان یک چارچوب ارزیابی نظام‌مند متناسب با ویژگی‌های منحصر به فرد شیراز، مانع از ظرفیت شهر برای شناسایی نقاط قوت و ضعف در رویکرد خود برای پرورش محیط شهری دوستدار کودک می‌شود. در نتیجه، این تحقیق به دنبال ایجاد درک دقیقی از شاخص‌های خاص مربوط به شیراز، شامل عناصری مانند زیرساخت، آموزش، مراقبت‌های بهداشتی، ایمنی و مشارکت جامعه است. همچنین از طریق یک ارزیابی جامع تلاش می‌کند تا بینش‌های ضروری را به برنامه‌ریزان شهری، سیاست‌گذاران و ذینفعان شهر شیراز ارائه دهد. انتظار می‌رود این یافته‌ها فرآیندهای تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد را هدایت کند و توسعه مداخلات و سیاست‌های هدفمند را که رفاه و حقوق کودکان در بافت شهری شیراز را در اولویت قرار می‌دهند، تسهیل کند. پرداختن به این شکاف پژوهشی برای پیشبرد گفتمان گسترده‌تر در مورد شهرهای دوستدار کودک و تضمین توسعه پایدار و عادلانه محیط‌های شهری برای جوان ترین اعضای جامعه در شیراز بسیار مهم است.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

شهر دوستدار کودک به عنوان یک ابتکار نوین در حوزه شهرسازی، تأکید دارد که ایجاد محیط‌های شهری مناسب با نیازها و حقوق کودکان امری ضروری و اساسی است. این مفهوم با تمرکز بر آگاهی از حقوق کودکان، فراهم کردن فرصت برای مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری‌های شهری، و ایجاد فضاهایی که جهت بازی و رشد سالم کودکان مناسب باشند، به عنوان یک استاندارد حیاتی در زمینه شهرسازی شناخته شده است. اینجا، برخی از اصول و مفاهیم نظری مرتبط با شهر دوستدار کودک را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

کودک

با توجه به اعلامیة جهانی ۱۹۸۹ کنوانسیون حقوق بشر، کودک به فردی اطلاق می شود که سن او هنوز به ۱۸ سال کامل نرسیده باشد، مگر آنکه قانونگذاران سن قانونی کودک را کمتر از این مقدار تعیین کرده باشند (Abdullahzadeh et al., 2017: 14; Abhari et al., 2021: 836). بر اساس ماده ۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان، تمامی اشخاصی که به سن هجده سال تمام نرسیده اند به عنوان کودک به حساب می آیند. در قانون مدنی کشور، دوران کودکی دختران و پسران به ترتیب در سنین ۱ تا ۱۲ سالگی به پایان می رسد. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، کودک را (با توجه به جنبه های مختلف فقهی، روانشناختی و حقوقی) در بازه سنی ۹ تا ۱۲ سالگی در نظر گرفته است. در این میان و با توجه به تعاریف مختلف ارائه شده از کودک، تعریف کودک با ملاک کمتر از ۱۸ سال می تواند منطقی باشد (Hosseini, 2013: 60).

روانشناسی کودک

ادبیات روانشناسی کودک به منظور درک بهتر ارتباط بین کودکان و محیط اطراف آنان، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. از لحظه تولد تا دو سالگی، کودکان به والدین خود وابستگی دارند و رفتار و شخصیت آن ها تحت تأثیر محیط خانواده و خانگی خود قرار می گیرد. در این دوره، کودکان شروع به حرکت می کنند و محیط اطراف خود را برای پیاده روی فراخوانی می کنند. با افزایش رشد و ورود به گروه سنی سه تا شش سالگی، وابستگی آن ها به والدین کاهش می یابد و آن ها از آزادی بهره مند شده و احساسات خود را از طریق بازی بیان می کنند. در این مرحله، کودکان تنها به مهارت های اولیه گرافیک و زبان دست یافته و قادر به بازنمایی نمادین احساسات خود می باشند. در دوره بعدی (از ۶ تا ۱۳ سالگی)، کودکان با شروع تحصیل، از طریق فعالیت های کاری مفید یادگیری می کنند (Agarwal et al., 2021: 3). بررسی جنبه های مختلف روان شناختی در گروه های سنی مختلف کودکان نشان دهنده ارتباط عمیق بین رشد کودک و محیط اطراف است. محیط بر نگرش، شخصیت، و خلق و خوی فرد تأثیر می گذارد. دوران کودکی به عنوان مهم ترین مرحله زندگی انسان شناخته می شود، زیرا در این دوره شخصیت کودک به شکل می پیوندد. همچنین، اثبات شده است که کودک نه تنها به نظارت فیزیکی نیاز دارد بلکه به رشد اجتماعی، عاطفی، روانی، ذهنی، و سایر عوامل اساسی نیاز دارد. دسترسی به فضاهای خارجی برای رشد کلی و سلامت جسمانی کودکان بسیار اهمیت دارد. بازی نقش مهمی در رشد شخصیت کودکان دارد. از طریق بازی، کودکان مهارت هایی از قبیل رضایت از خود، خودپذیرشی، ارتقاء اعتماد به نفس، پذیرش قوانین، صبر، حس ماجراجویی، خلاقیت، آگاهی، آزادی، قدرت، دفاع از حقوق، و توانایی کنترل پرخاشگری را یاد می گیرند. این فعالیت ها باعث اکتساب مهارت های دقت، استقامت، تعادل عاطفی، و مهارت های شناختی و اجتماعی می شود (Agarwal et al., 2021: 3).

منظر یا فضای شهری

منظر شهری به هر آنچه در یک شهر به صورت طبیعی یا مصنوعی قابل مشاهده است، اشاره دارد (Wan, 2008). عناصر طبیعی آنهایی هستند که به طور طبیعی و جغرافیایی شکل می گیرند، در حالی که عناصر مصنوعی شیء شهری و فضاهای شهری را شامل می شوند. فضاهای شهری شامل مناطقی چون خیابان ها، میدان ها، کوچه ها و پارک ها می شود. اشیاء شهری شامل عناصر معماری، مبلمان خیابانی و امکانات شهری هستند (وی، ۲۰۰۵). فضاهای شهری به عنوان صحنه فعالیت های عمومی و زنده شهری شناخته می شوند، این فضاها عناصر فیزیکی و اجتماعی را در بستری متنوع ترکیب می کنند و نمایانگر فرهنگ و شیوه شهرنشینی هر جامعه می باشند (Hor Esfand & Hatfi Farajian, 2019). اما این روزها، بسیاری از شهرها با توجه کم به اصول زیبایی شناسی، دورافتادگی فرهنگی، و استفاده نادرست از فضاها، به چالش هایی چون تضاد بین ساخت و فضا، کیفیت پایین زیبایی، و نداشتن توجه کافی به ابعاد اجتماعی و روان شناختی مواجه هستند. این امور می توانند به وجود مشکلاتی چون استفاده ناصحیح از فضاها توسط شهروندان و دوری از استانداردهای معتبر، تأثیر منفی بر روحیه شهری و کیفیت زندگی داشته باشند. (Moayedfar & Safaei, 2020: 250).

فضای شهری و کودک

شهرها و محیط های شهری، علاوه بر بزرگسالان، با مخاطبان خردسال و تیزبینی نیز در ارتباط هستند و تأثیرپذیری و ادراک آنان از این فضاها با گروه های سنی دیگر متفاوت است. ادراکات کودکان از محیط شهری با تصاویر متفاوت از آن در ذهن بزرگسالان متفاوت است. اغلب فضاهای طراحی شده برای کودکان به ابعاد مختلف وجودی آنان توجه نمی کنند و با ادراکات، فعالیت ها و نیازهای کودکان هماهنگ نیستند. این فضاها بر اساس ویژگی ها و ادراکات بزرگسالان و نه کودکان شکل گرفته اند و به رشد کودک در ابعاد مختلف کمک نمی کنند. بلکه، در بسیاری از موارد باعث احساس کسالت در کودک می شوند و باعث کاهش خلاقیت های آنان می گردند. با توجه به اینکه وضعیت

زندگی، رشد و بالندگی کودکان نمایانگر توان هر جامعه است، تلاش برای فراهم کردن شرایط بهتر آینده برای آن‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار است. ارتقاء کیفیت زندگی کودکان از جمله اهداف شهرهای دوستدار کودک است که باید با پاسخگویی به نیازها و حقوق اولیه آن‌ها، از جمله تغذیه، آموزش و بازی، در مراحل نخستین زندگی آنان، آغاز شود. همچنین، با توجه به حساسیت گروه سنی نوجوانان، نیاز است که ارزش‌ها و نظرات آنان در فرآیند شهرسازی مدنظر قرار گیرند و آنان را در ایجاد فضاهای زندگی خود مشارکت داد.

نیازهای یک محله دوستدار کودک در یک شهر

برای اولین بار، توجه به رویکرد برنامه‌ریزی مبتنی بر کودک توسط کوین لینچ در سال ۱۹۷۷ در کتاب "بزرگ شدن در شهرها" معرفی شد. این مطالعه شهری در چهار شهر انجام شد و به ثبت مشاهدات درباره نحوه زندگی کودکان پرداخت. کودکان محیط شهری را به عنوان بخشی از خانواده خود در ساختار شهری درک می‌کنند. با رشد کودکان، تصویر زندگی در حافظه کودکی آن‌ها ثبت شده و مفهوم شهر زندگی بر این اساس شکل می‌گیرد (Moffat, 2002: 46). در دنیای امروزی که گرایش به جهانی شدن رو به افزایش است، بیشتر خانواده‌ها فرزندان خود را در شهرها بزرگ می‌کنند. این وضعیت باعث می‌شود که کودکان بیشتری در معرض شیوه زندگی شهری، از جمله زندگی با تراکم بالا، استفاده از وسایل حمل‌ونقل عمومی و مشارکت در جوامع سریع، قرار بگیرند. با این حال، زندگی شهری فعلی تأثیر منفی بر کودکان گذاشته است؛ محیط ناسالم‌تر و ناامن‌تر، انتخاب‌های محدود برای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی، و همچنین ارتباط محدود با شبکه‌های اجتماعی را به همراه دارد. با توجه به نقش اساسی کودکان در خانواده و جامعه، اهمیت پرداختن به نیازهای آن‌ها در برنامه‌ریزی برای شهرهای زیست‌پذیر و پایدار بسیار اهمیت‌زا است.

با توجه به اهمیت مسئله "شهر دوستدار کودک" در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی توسعه فعلی و آتی، تاکنون مطالعات متعددی در زمینه فضاهای شهری انجام شده که در اینجا به چند مورد از آنها اشاره شده است.

در نتایج مقاله لی و لی (۲۰۱۷) با عنوان «تجزیه و تحلیل روش‌های تخصیص فضای سبز در طراحی شهر دوستدار کودک، نمونه موردی چانگشا» آشکار شده است که برای تخصیص فضای سبز در چنین شهرهایی، نیاز به تحقیقات ابتدایی و پایه در زمینه روانشناسی محیطی و رفتاری وجود دارد. این تحقیقات می‌توانند با استفاده از پرسشنامه، مصاحبه با کودکان، و تحلیل نقش ویژگی‌های شخصیتی آنها در استفاده از فضای سبز در هنگام بازی، به نتایج مطلوبی منجر شوند. در مقاله‌ای توسط سیریدار مسری^۳ (۲۰۱۸)، بر اهمیت توجه به کودکان و نوجوانان در فرآیند برنامه‌ریزی شهری به عنوان یک ابزار مشارکت توسعه اشاره شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهند که مشارکت فعال کودکان و جوانان در تصمیم‌گیری درباره مسائل مرتبط با زندگی آنها، می‌تواند منجر به افزایش فرآیندهای تصمیم‌گیری و پیدایش راه‌حل‌های خلاقانه در برنامه‌ریزی شهری شود؛ به نحوی که فضای ساخته شده، یک فضای دوستدار کودک باشد. براون و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیق خود با عنوان "شهر دوستدار کودک"، به ارزیابی معیارهای اصلی ارتقاء شهر دوستدار کودک با تمرکز بر سلامت کودکان پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که محیط شهری بر سلامت کودکان بسیار تأثیرگذار است. به همین دلیل، ضروری است که شهرها دارای اطلاعات کامل درباره عوامل مؤثر بر سلامت کودکان باشند و نحوه تعامل آنان با محیط را که منجر به افزایش سلامت آنها می‌شود به خوبی شناسایی و در اولویت قرار دهند. در پژوهشی انجام شده توسط پری هانتینی و کورنیواتی (۲۰۱۹) با عنوان «نقشه‌برداری از دسترسی به پارک‌های دوستدار کودک جهت تبدیل شدن سمارانگ (اندونزی) به شهر دوستدار کودک»، مواردی همچون میزان توسعه شهری، تعداد زمین‌های بازی، دسترسی، و برخورداری از امکانات مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که سمارانگ با اختصاص پارک‌های دوستدار کودک به لحاظ تعداد، امکانات، و انطباق با استانداردهای فضای بازی، می‌تواند جایزه برخورداری از این پارک‌ها را به خود اختصاص دهد. آگاروال^۴ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی ایجاد یک محیط دوستدار کودک در شهر لاکنو^۵ مورد بررسی قرار دادند و تایید حاصل از تکنیک‌های تحلیل داده‌های محتوا و همبستگی نشان داد که کودکان بر پارامترهای فیزیکی، ادراکی، شناختی، عاطفی و اجتماعی برای ایجاد یک محیط دوستدار کودک در پارک‌ها و فضاهای باز تأکید داشتند. در تحقیقی که توسط رشید کلویر و همکاران (۱۳۹۹) انجام شد و به بررسی «ارزیابی ایجاد مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در شهر بندرانزلی» پرداختند، نتایج نشان دادند که انعطاف‌پذیری محیط بیشترین ضریب اثر را در کودکان دارد و این امر باعث ایجاد خلاقیت در ساخت و بازی در محیط توسط کودکان می‌شود. در تحقیقی که توسط مطلبی و همکاران (۱۴۰۰) انجام شده و به بررسی «مؤلفه‌های مرتبط با رضایت‌مندی شهروندان از طریق توسعه محیط‌های دوستدار کودک» (مطالعه موردی: منطقه یک شهر تهران) مشغول بودند، نتایج نشان دادند که سطح رضایت‌مندی کلی در محوطه بازی کودکان سه برابر محدوده

³ Saridar Masri

⁴ Agarwal

⁵ Lucknow

بدون حضور کودکان است. احمدوند و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به تحلیل شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلانشهر اهواز پرداختند. نتایج بررسی شاخص‌های برآزش مدل تحلیل عاملی نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌ها، شامل ایمنی و سهولت تردد کودکان، امنیت کودکان، فضای شهرسازی کودکان، دسترسی به خدمات، آموزش و فرهنگ، و شهر دوستدار کودک، تأیید شده و با توجه به نتایج معادلات ساختاری، ضریب‌های مسیر بین این شاخص‌ها و شهر دوستدار کودک به ترتیب ۰/۲۲۴، ۰/۱۷۶، ۰/۲۲۵ و ۰/۱۹۴ است. این مقادیر، به دلیل بیشتر بودن از $\pm ۱,۹۶$ ، نشانگر معناداری رابطه‌های بین تمامی شاخص‌ها و شهر دوستدار کودک است

بررسی‌ها نشان می‌دهد که برای درک مفهوم شهر دوستدار کودک، از شاخص‌ها و متغیرهای مختلفی در این پژوهش‌ها استفاده شده است. میزان برخورداری کلانشهر شیراز از شاخص‌های شهر دوستدار کودک و عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود نوآوری اصلی این تحقیق است که می‌تواند به توسعه و گسترش عوامل مرتبط با شهر دوستدار کودک در وضعیت موجود کمک کند.

مواد و روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کمی و کاربردی و جز تحقیقات توصیفی - تحلیلی است که برای تکمیل آن از داده‌های اسنادی (مقالات، کتاب‌ها، مرکز آمار ایران و ...) و میدانی (تکمیل پرسشنامه) استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش مورد نظر شامل شهروندان شهر شیراز بوده است. جمعیت این شهر بر اساس آخرین آمار در دسترس محقق و بر اساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵، برابر با ۱۵۶۵۵۷۲ نفر بوده است. بر اساس فرمول کوکران، نمونه آماری به تعداد ۳۸۴ نفر محاسبه شد. روش‌های گردآوری داده‌ها به دو صورت کتابخانه (اسنادی) و میدانی (پیمایشی) است. ابزار اصلی پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های میدانی پرسشنامه محقق ساخته است که برای بررسی روایی آن (روایی صوری) از نظرات کارشناسان و متخصصان برنامه‌ریزی شهری و همچنین اساتید دانشگاهی استفاده شده است. برای بررسی پایایی پرسشنامه‌ها از روش پیش‌آزمون و تکمیل ۳۰ پرسشنامه استفاده شده است و ضریب آلفای کرونباخ حاصل شده برای بخش‌های اصلی پرسشنامه بیشتر از ۰/۷ بوده است. لازم به ذکر است پرسشنامه در قالب طیف پنج‌قسمتی لیکرت (۱= بسیار کم (بد)، ۲= کم (بد)، ۳= متوسط، ۴= زیاد (خوب)، ۵= بسیار زیاد (خوب)) طراحی شده است. برای توزیع و تکمیل پرسشنامه‌ها در میان شهروندان از روش کاملاً تصادفی استفاده به عمل آمده است. جهت تحلیل، داده‌ها خلاصه، کدگذاری و دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه تحلیل‌ها و ارتباط‌ها بین این داده‌ها به‌منظور پاسخگویی به سؤالات فراهم آید. جهت تحلیل داده‌ها، نرم افزارهای SPSS و AMOS استفاده شد. جهت سنجش و تحلیل داده‌ها از روش‌های کمی استفاده شده است که شامل مدلسازی معادلات ساختاری و همچنین تحلیل عاملی و تی تک نمونه‌ای بوده است. در روش معادلات ساختاری، بر اساس مدل ترسیم شده مبتنی بر مبانی نظری، شاخص‌های مختلف در مدل قرار گرفته و میزان تاثیرگذاری هر یک از عوامل در ارتقای وضعیت موجود مشخص شده است.

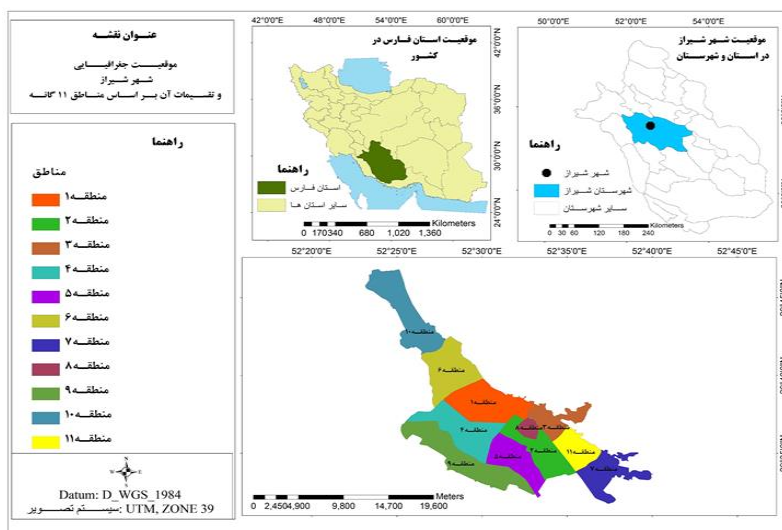
جدول ۱- شاخص‌ها، متغیرها و محاسبه میزان پایایی محاسبه شده

شاخص	متغیرها	تعداد متغیر	آلفای کرونباخ
اجتماعی- فرهنگی	وجود وسایل بازی پارک برای کودکان، مشارکت و اهمیت دادن به کودکان، ایمنی و امنیت برای کودکان در فضاهای شهری، برخورداری از امکانات ورزشی برای کودکان، وجود امکانات اوقات فراغت برای کودکان، وجود کتابخانه برای کودکان	۶	۰/۷۶۵
محیطی- کالبدی	فضای سبز لازم برای بازی کودکان، آسفالت خیابان‌ها، مبلمان مناسب فضاهای شهری برای کودکان، وجود محیط سالم و عاری از زباله و آلاینده، استفاده از معماری قابل پذیرش برای کودکان	۵	۰/۸۰۱
طراحی	رنگ آمیزی و زیبایی شهر برای کودکان، طراحی نیمکت و صندلی‌های پارک برای کودکان، نور و روشنایی لازم فضاهای شهری برای کودکان، وجود پیاده‌روهای مناسب برای کودکان، وجود خط جداگانه دوچرخه سواری برای کودکان	۵	۰/۷۸۱
دسترسی	دسترسی کودکان به مدرسه، دسترسی کودکان به حمل و نقل عمومی (اتوبوس و تاکسی و...)، دسترسی کودکان به پارک، دسترسی کودکان به مسیر شرکت اتوبوس رانی برای دانش‌آموزان (کودکان)، دسترسی کودکان به خدمات و تسهیلات (نانوایی، مغازه و...)، دسترسی کودکان به خدمات بهداشتی	۶	۰/۷۶۲
عوامل ارتقای وضعیت موجود	اجرای برنامه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی متناسب با تحقق شهر دوستدار کودک، اهمیت دادن به جایگاه کودکان در مدیریت شهری، استفاده از آلمان‌های مورد پذیرش کودکان در سطح شهر، تعیین بودجه سالانه برای شهر دوستدار کودک در شهرداری، توجه به خلاقیت و نوآوری کودکان در توسعه شهر، گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان، مکان یابی بهینه خدمات برای دسترسی کودکان، اختصاص فضاهای دوچرخه سواری برای کودکان، ایجاد نقاط امن برای کودکان در سطح شهر، طراحی و زیباسازی فضاهای شهری برای کودکان، آینده نگری نسبت به	۱۵	۰/۷۹۳

شاخص	متغیرها	تعداد متغیر	الفای کرونباخ
	فضاهای مورد نیاز کودکان در مدیریت شهری، ایجاد دفتر یا واحد شهر دوستدار کودک در شهرداری، همراهی خانواده ها با مدیریت شهری در زمینه ارتقای شاخص‌های شهر دوستدار کودک، توانمندسازی کودکان از طریق برنامه‌های شهرداری، مشارکت کودکان در برنامه ریزی فضاهای شهری		

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه شهر شیراز در استان فارس است. شهر شیراز یکی از کلانشهرهای کشور است. این شهر از سمت باختر به کوه دراک، از شمال به کوه‌های سبز پوشان، بابا کوهی، چهل مقام و بمو؛ همچنین رشته کوه‌های زاگرس محصور شده است. بعد از شهرهای تبریز و تهران، شهر شیراز سومین شهری بود که در سال ۱۳۹۶ نماد شهرداری را از آن خود کرد. این کلانشهر به ۱۱ منطقه تقسیم شده و مساحتی بالغ بر ۳۴۰ کیلومترمربع دارد. شهر شیراز از سطح دریا ۱۴۸۶ متر ارتفاع دارد و در منطقه‌ای کوهستانی قرار گرفته است. همین امر سبب می‌شود تا آب و هوای آن همواره معتدل و مطلوب باشد. براساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵، شهر شیراز دارای جمعیت ۱۵۶۵۵۷۲ نفر بوده است. تراکم جمعیت در شهر شیراز ۶۸/۹ نفر در هکتار می‌باشد. با توجه به ظرفیت‌های فرهنگی، تاریخی و پزشکی و همچنین جغرافیایی، این شهر می‌تواند از جایگاهی مناسبی برخوردار شود و توسعه مطلوب و پایداری را داشته باشد.

شکل ۲ - موقعیت جغرافیایی شهر شیراز

بحث و یافته‌های تحقیق

توصیف ویژگی‌های شخصی افراد مورد مطالعه

یافته‌های پژوهش درخصوص وضعیت متغیر جنس پاسخگویان نشان می‌دهد که ۵۴/۲ درصد را مردان و ۴۵/۸ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. همچنین حداقل سن ۲۲ سال و حداکثر سن ۶۳ سال بوده است. در این زمینه بیشترین حجم نمونه در گروه سنی ۵۱ تا ۶۰ سال با ۳۹/۳ درصد بوده است. همچنین از لحاظ متغیر تحصیلات نیز بیشترین حجم نمونه مربوط به گروه فوق دیپلم با ۳۶/۷ درصد و سپس لیسانس با ۳۶/۷ درصد بوده است. علاوه بر این ۷/۶ درصد را فوق لیسانس و ۱۷/۴ درصد را افراد دیپلم تشکیل داده‌اند. بررسی متغیر سابقه سکونت نیز نشانگر آن است که ۵۸/۳ درصد افراد بین ۱۶ تا ۲۰ سال سابقه سکونت در شهر شیراز داشته‌اند. همچنین ۱۷/۴ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال، ۷/۳ درصد بین ۶ تا ۱۰ سال و ۶/۸ درصد نیز بین ۱ تا ۵ سال در این شهر سکونت داشته‌اند. بررسی توزیع فراوانی مربوط به متغیرهای جنس، سن، تحصیلات و سابقه سکونت نشان می‌دهد که توزیع مناسبی وجود دارد و در این پژوهش سعی شده که دیدگاه و نظرات تمامی افراد با ویژگی‌های مختلف گردآوری شود. این موضوع به افزایش دقت نتایج و تعمیم پذیری آنها کمک می‌نماید.

جدول ۲- توزیع فراوانی مربوط به نمونه آماری

متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
جنس	مرد	۲۰۸	۵۴/۲
	زن	۱۷۶	۴۵/۸
سن	۲۲ تا ۳۰ سال	۲۸	۹/۹
	۳۱ تا ۴۰ سال	۶۸	۱۷/۷
	۴۱ تا ۵۰ سال	۱۰۰	۲۶
	۵۱ تا ۶۰ سال	۱۵۱	۳۹/۳
	۶۱ تا ۶۳ سال	۲۷	۷
تحصیلات	زیردیپلم	۲۶	۶/۸
	دیپلم	۶۷	۱۷/۴
	فوق دیپلم	۱۴۱	۳۶/۷
	لیسانس	۱۲۱	۳۱/۵
	فوق لیسانس	۲۹	۷/۶
سابقه سکونت	۱ تا ۵ سال	۲۶	۶/۸
	۶ تا ۱۰ سال	۲۸	۷/۳
	۱۱ تا ۱۵ سال	۶۷	۱۷/۴
	۱۶ تا ۲۰ سال	۲۲۴	۵۸/۳
	۲۱ سال و بیشتر	۳۹	۱۰/۲

منبع: مطالعات میدانی نویسندهگان، ۱۴۰۲

همچنین بررسی دیدگاه نمونه آماری نسبت به میزان توجه به کودکان در برنامه ریزی و مدیریت شهر شیراز نشانگر آن است که ۴۸/۷ درصد نمونه (۱۸۷ نفر)، گزینه خیلی کم و ۳۶/۲ درصد (۱۳۹ نفر)، گزینه کم را انتخاب نموده‌اند. بنابراین بیش از ۸۴/۹ درصد نمونه میزان توجه به کودکان در برنامه ریزی و مدیریت شهر شیراز را نامناسب ارزیابی نموده‌اند. همچنین ۲/۳ درصد (۹ نفر) گزینه متوسط، ۵/۲ درصد (۲۰ نفر) گزینه زیاد و ۷/۶ درصد (۲۹ نفر) گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده‌اند.

ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص های شهر دوستدار کودک

ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص های اجتماعی-فرهنگی شهر دوستدار کودک از طریق آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که تمامی شاخص های اجتماعی-فرهنگی در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده‌اند. بررسی جهت معناداری با توجه به میانگین نشانگر آن است که حداقل میانگین مربوط به وجود امکانات اوقات فراغت برای کودکان با مقدار ۱/۶۴۵ و حداکثر میانگین مربوط به شاخص مشارکت و اهمیت دادن به کودکان با مقدار ۲/۳۱۲ بوده است. مقایسه حداقل و حداکثر میانگین شاخص های اجتماعی-فرهنگی نشان می‌دهد که وضعیت کلانشهر شیراز در این زمینه مطلوب نیست. از دیگر شاخص های این بخش می‌توان به ضعف در وسایل بازی پارک برای کودکان با میانگین ۲/۱۴۰ و همچنین نبود کتابخانه برای کودکان با میانگین ۲/۲۰۵ اشاره نمود.

همچنین بررسی آزمون مجموع شاخص های اجتماعی-فرهنگی نیز در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده است. جهت معناداری با توجه به میانگین نشان می‌دهد که مجموع میانگین برابر با ۲/۰۷۹ بوده و مقدار میانگین کمتر از حد متوسط آزمون (۳) بوده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به میانگین کل نیز، شاخص های اجتماعی-فرهنگی شهر دوستدار کودک در شهر شیراز در وضعیت نامطلوبی شناخته شده‌اند.

جدول ۳- ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص های اجتماعی-فرهنگی شهر دوستدار کودک (آزمون تی تک نمونه‌ای)

وضعیت متغیر	مبنای آزمون = ۳				T	شاخص
	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین	سطح معنی داری		
	حد بالا	حد پایین				
ضعیف	-۰/۷۲۷	-۰/۹۹۰	۲/۱۴۰	۰/۰۰۰	-۱۲/۸۴	وجود وسایل بازی پارک برای کودکان

وضعیت متغیر	مبنای آزمون = ۳				شاخص	
	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین	سطح معنی داری		T
	حد بالا	حد پایین				
ضعیف	-۰/۵۵۶	-۰/۸۱۸	۲/۳۱۲	۰/۰۰۰	-۱۰/۳۲	مشارکت و اهمیت دادن به کودکان
ضعیف	-۰/۸۵۹	-۱/۰۷	۲/۰۳۳	۰/۰۰۰	-۱۷/۸۱	ایمنی و امنیت برای کودکان در فضاهای شهری
ضعیف	-۰/۷۲۱	-۰/۹۹۷	۲/۱۴۱	۰/۰۰۰	-۱۲/۲۱	برخوردار از امکانات ورزشی برای کودکان
ضعیف	-۱/۲۴	-۱/۴۶	۱/۶۴۵	۰/۰۰۰	-۲۵/۱۰	وجود امکانات اوقات فراغت برای کودکان
ضعیف	-۰/۶۹۵	-۰/۸۹۲	۲/۲۰۵	۰/۰۰۰	-۱۵/۸۶	وجود کتابخانه برای کودکان
ضعیف	-۰/۸۵۲	-۰/۹۸۷	۲/۰۷۹	۰/۰۰۰	-۲۶/۸۷	مجموع

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

یکی دیگر از شاخص‌های شهر دوستدار کودک، شاخص‌های محیطی-کالبدی شهر است. ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخوردار از شاخص‌های محیطی-کالبدی شهر دوستدار کودک از طریق آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های محیطی-کالبدی در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده‌اند. بررسی جهت معناداری با توجه به میانگین نشانگر آن است که حداقل میانگین مربوط به استفاده از معماری قابل پذیرش برای کودکان با مقدار ۱/۷۶۳ و حداکثر میانگین مربوط به شاخص فضای سبز لازم برای بازی کودکان با مقدار ۲/۳۴۱ بوده است. مقایسه حداقل و حداکثر میانگین شاخص‌های محیطی-کالبدی نشان می‌دهد که وضعیت کلانشهر شیراز در این زمینه مطلوب نیست. از دیگر شاخص‌های این بخش می‌توان به نامناسب بودن آسفالت خیابان‌ها با میانگین ۱/۹۷۹ و همچنین مبلمان نامناسب فضاهای شهری برای کودکان با میانگین ۱/۸۱۷ اشاره نمود.

همچنین بررسی آزمون مجموع شاخص‌های محیطی-کالبدی نیز در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده است. جهت معناداری با توجه به میانگین نشان می‌دهد که مجموع میانگین برابر با ۲/۰۰۳ بوده و مقدار میانگین کمتر از حد متوسط آزمون (۳) بوده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به میانگین کل نیز، شاخص‌های محیطی-کالبدی شهر دوستدار کودک در شهر شیراز در وضعیت نامطلوبی شناخته شده‌اند.

جدول ۴- ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخوردار از شاخص‌های محیطی-کالبدی شهر دوستدار کودک (آزمون تی تک نمونه‌ای)

وضعیت متغیر	مبنای آزمون = ۳				شاخص	
	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین	سطح معنی داری		T
	حد بالا	حد پایین				
ضعیف	-۰/۵۳۴	-۰/۷۸۲	۲/۳۴۱	۰/۰۰۰	-۱۰/۴۵	فضای سبز لازم برای بازی کودکان
ضعیف	-۰/۹۱۲	-۱/۱۲	۱/۹۷۹	۰/۰۰۰	-۱۸/۵۰	آسفالت خیابان‌ها
ضعیف	-۱/۰۷۳	-۱/۲۹	۱/۸۱۷	۰/۰۰۰	-۲۱/۳۴	مبلمان مناسب فضاهای شهری برای کودکان
ضعیف	-۰/۷۸۲	-۰/۹۸۳	۲/۱۱۷	۰/۰۰۰	-۱۷/۲۸	وجود محیط سالم و عاری از زباله و آلاینده
ضعیف	-۱/۱۳	-۱/۳۳	۱/۷۶۳	۰/۰۰۰	-۲۴/۴۱	استفاده از معماری قابل پذیرش برای کودکان
ضعیف	-۰/۹۲۴	-۱/۰۶۸	۲/۰۰۳	۰/۰۰۰	-۲۷/۳۳	مجموع

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

سنجش کلانشهر شیراز از لحاظ برخوردار از شاخص‌های طراحی شهر دوستدار کودک از طریق آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های طراحی در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده‌اند. بررسی جهت معناداری با توجه به میانگین نشانگر آن است که حداقل میانگین مربوط به وجود پیاده روهای مناسب برای کودکان با مقدار ۱/۷۶۳ و حداکثر میانگین مربوط به شاخص طراحی نیمکت و صندلی‌های پارک برای کودکان با مقدار ۲/۲۴۲ بوده است. مقایسه حداقل و حداکثر میانگین شاخص‌های طراحی شهری نشان می‌دهد که وضعیت کلانشهر شیراز در این زمینه نامناسب است. از دیگر شاخص‌های نامناسب می‌توان به نامناسب بودن رنگ آمیزی و زیبایی شهر برای کودکان با میانگین ۱/۹۲۹ و همچنین عدم وجود خط جداگانه دوچرخه سواری برای کودکان با میانگین ۱/۹۳۴ اشاره نمود.

همچنین بررسی آزمون مجموع شاخص های طراحی شهری متناسب با نیاز کودکان نیز در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده است. جهت معناداری با توجه به میانگین نشان می دهد که مجموع میانگین برابر با ۱/۹۷۰ بوده و مقدار میانگین کمتر از حد متوسط آزمون (۳) بوده است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که با توجه به میانگین کل نیز، شاخص های طراحی شهر دوستدار کودک در شهر شیراز در وضعیت نامطلوبی شناخته شده اند.

جدول ۵- ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص های طراحی شهر دوستدار کودک (آزمون تی تک نمونه ای)

وضعیت متغیر	مبنای آزمون = ۳				T	شاخص
	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین	سطح معنی داری		
	حد بالا	حد پایین				
ضعیف	-۰/۹۶۲	-۱/۱۷	۱/۹۳۹	۰/۰۰۰	-۱۹/۵۰	رنگ آمیزی و زیبایی شهر برای کودکان
ضعیف	-۰/۶۵۳	-۰/۸۶۲	۲/۲۴۲	۰/۰۰۰	-۱۴/۲۴	طراحی نیمکت و صندلی های پارک برای کودکان
ضعیف	-۰/۹۰۰	-۱/۱۳	۱/۹۸۱	۰/۰۰۰	-۱۷/۰۱	نور و روشنایی لازم فضاهای شهری برای کودکان
ضعیف	-۱/۱۴	-۱/۳۳	۱/۷۶۳	۰/۰۰۰	-۲۵/۱۶	وجود پیاده روهای مناسب برای کودکان
ضعیف	-۰/۹۵۴	-۱/۱۷	۱/۹۳۴	۰/۰۰۰	-۱۸/۹۳	وجود خط جداگانه دوچرخه سواری برای کودکان
ضعیف	-۰/۹۶۴	-۱/۰۹	۱/۹۷۰	۰/۰۰۰	-۳۱/۰۴	مجموع

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

یکی دیگر از شاخص های مهم شهر دوستدار کودک، شاخص دسترسی است. کودکان نیاز دارند که خدمات و نیازهای خود را کمترین دسترسی داشته باشند. سنجش کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص های دسترسی شهر دوستدار کودک از طریق آزمون تی تک نمونه ای نشان می دهد که تمامی شاخص های دسترسی در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده اند. بررسی جهت معناداری با توجه به میانگین نشانگر آن است که حداقل میانگین مربوط به دسترسی کودکان به پارک با مقدار ۱/۸۱۵ و حداکثر میانگین مربوط به شاخص دسترسی کودکان به مدرسه با مقدار ۲/۶۴۵ بوده است. مقایسه حداقل و حداکثر میانگین شاخص های طراحی شهری نشان می دهد که وضعیت کلانشهر شیراز در این زمینه نامناسب است. از دیگر شاخص های نامناسب می توان به عدم دسترسی مناسب کودکان به مسیر شرکت اتوبوس رانی با میانگین ۱/۹۵۰ و همچنین عدم دسترسی مناسب کودکان به خدمات بهداشتی با میانگین ۲/۰۱۸ اشاره نمود. همچنین بررسی آزمون مجموع شاخص های دسترسی متناسب با نیاز کودکان نیز در سطح کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ معنادار بوده است. جهت معناداری با توجه به میانگین نشان می دهد که مجموع میانگین برابر با ۲/۱۳۱ بوده و مقدار میانگین کمتر از حد متوسط آزمون (۳) بوده است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که با توجه به میانگین کل، شاخص های دسترسی شهر دوستدار کودک در شهر شیراز در وضعیت نامطلوبی قرار دارند.

جدول ۶- ارزیابی کلانشهر شیراز از لحاظ برخورداری از شاخص های دسترسی شهر دوستدار کودک (آزمون تی تک نمونه ای)

وضعیت متغیر	مبنای آزمون = ۳				T	شاخص
	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین	سطح معنی داری		
	حد بالا	حد پایین				
ضعیف	-۰/۲۴۳	-۰/۶۴۶	۲/۶۴۵	۰/۰۰۰	-۶/۲۹	دسترسی کودکان به مدرسه
ضعیف	-۰/۶۰۵	-۰/۷۹۵	۲/۲۹۹	۰/۰۰۰	-۱۴/۴۷	دسترسی کودکان به حمل و نقل عمومی (اتوبوس و تاکسی و...)
ضعیف	-۱/۰۸	-۱/۲۸	۱/۸۱۵	۰/۰۰۰	-۲۴/۳۶	دسترسی کودکان به پارک
ضعیف	-۰/۹۴۹	-۱/۱۴	۱/۹۵۰	۰/۰۰۰	-۲۰/۶۹	دسترسی کودکان به مسیر شرکت اتوبوس رانی
ضعیف	-۰/۸۴۵	-۱/۰۴	۲/۰۵۷	۰/۰۰۰	-۱۹/۰۳	دسترسی کودکان به خدمات و تسهیلات (نانوایی، مغازه و...)
ضعیف	-۰/۸۶۶	-۱/۰۹	۲/۰۱۸	۰/۰۰۰	-۱۶/۶۹	دسترسی کودکان به خدمات بهداشتی
ضعیف	-۰/۸۲۵	-۰/۹۱۲	۲/۱۳۱	۰/۰۰۰	-۳۹/۵۵	مجموع

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

شناسایی عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک

در این بخش اقدام به شناسایی و دسته‌بندی عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک شده است؛ چرا که همه عوامل شناخته شده دارای همبستگی هستند و این همبستگی به محدود کردن آنها در چند عامل کلی منجر می‌شود. با توجه به این مطالعه، در مجموع ۱۵ عامل موثر در ارتقای وضعیت موجود گردآوری و مورد تحلیل قرار گرفت تا از طریق آنها عوامل اصلی و کلان شناخته شود. در مطالعه حاضر برای شناسایی عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک مقدار KMO برابر با (۰/۵۳۳) به دست آمده که نشان دهنده وضعیت مناسب داده‌ها برای تحلیل عاملی است. این مقدار باید بیشتر از ۰/۵۰ باشد. مقدار بارتلت نیز برابر با ۳۷۶۲/۱۴۴ به دست آمده و در سطح ۹۹ اطمینان معنادار (۰/۰۰۰) است.

جدول ۷- مقدار KMO و بارتلت عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک

KMO	۰/۵۳۳
بارتلت (Bartlett Test)	۳۷۶۲/۱۴۴
DF	۱۰۵
Sig	۰/۰۰۰

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

مقدار ویژه: بیانگر سهم هر عامل از کل واریانس متغیرهاست و هر چه مقدار آن بزرگتر باشد، نشان دهنده اهمیت و تاثیر بیشتر آن عامل است. نتایج جدول (۸) نشان می‌دهد که عامل اول بیشترین سهم (۳۵/۸۵) را در تبیین واریانس کل متغیرهای مربوط به عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک داشته است. همچنین عامل دوم با ۱۳/۰۲ درصد، عامل سوم با ۱۳/۰۲ درصد و عامل چهارم با ۹/۸۵۲ درصد از متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. در جدول (۸) تعداد عوامل کلان استخراج شده، مقدار ویژه هر یک از آنها، درصد واریانس هر یک از عوامل و درصد تجمعی واریانس آنها ذکر شده است.

جدول ۸- دسته‌بندی عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک

عوامل کلان	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد تجمعی واریانس
اول	۵/۳۷۸	۳۵/۸۵	۳۵/۸۵
دوم	۱/۹۵۴	۱۳/۰۲	۴۸/۸۸
سوم	۱/۶۵۳	۱۱/۰۲	۵۹/۹۰
چهارم	۱/۴۷۸	۹/۸۵۲	۶۹/۷۵

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

نامه گذاری عوامل

برای تعیین تعداد عوامل در این تحقیق، عواملی مورد پذیرش قرار گرفتند که مقدار ویژه آنها بزرگتر از ۱ باشد. بر این اساس تعداد ۴ عامل اصلی یا کلان که مقدار ویژه آنها بزرگتر از عدد ۱ بوده، استخراج گردید. در جدول (۹) عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک، مقادیر ویژه آنها و بار عاملی هر کدام ذکر شده است. در ادامه به نام گذاری و دسته‌بندی این عوامل پرداخته شده است.

عامل اول: نتایج نشان می‌دهد که ۶ متغیر در عامل اول بارگذاری شده‌اند. این متغیرها ۳۵/۸۵ درصد از واریانس کل عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک را تبیین کرده‌اند. به طور کلی با توجه به عوامل بارگذاری شده در این دسته، عامل کلان اول "مدیریت و برنامه ریزی شهری مبتنی بر نیازهای کودکان" نام گذاری شد.

عامل دوم: نتایج نشان می‌دهد که ۳ متغیر در عامل دوم بارگذاری شده‌اند. این متغیرها ۱۳/۰۲ درصد از واریانس کل عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک را تبیین کرده‌اند. به طور کلی با توجه به عوامل بارگذاری شده در این دسته، عامل کلان دوم "توانمندسازی و توجه به قشر کودکان" نام گذاری شد.

عامل سوم: نتایج نشان می دهد که ۳ متغیر در عامل سوم بارگذاری شده اند. این متغیرها ۱۱/۰۲ درصد از واریانس کل عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص های شهر دوستدار کودک را تبیین کرده اند. به طور کلی با توجه به عوامل بارگذاری شده در این دسته، عامل کلان سوم "زیباسازی، طراحی و مکان یابی متناسب با کودکان" نام گذاری شد.

عامل چهارم: نتایج نشان می دهد که ۳ متغیر در عامل چهارم بارگذاری شده اند. این متغیرها ۹/۸۵ درصد از واریانس کل عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص های شهر دوستدار کودک را تبیین کرده اند. به طور کلی با توجه به عوامل بارگذاری شده در این دسته، عامل کلان چهارم "توسعه خدمات و فضاهای شهری برای کودکان" نام گذاری شد.

بررسی نتایج در سطح عوامل جزئی (خرد) موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص های شهر دوستدار کودک نیز بیشترین بار عاملی مربوط به عامل توانمندسازی کودکان از طریق برنامه های شهرداری با مقدار ۰/۸۸۷ بوده است. همچنین دو عامل استفاده از المان های مورد پذیرش کودکان در سطح شهر با بار عاملی ۰/۸۵۷ و گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان با بار عاملی ۰/۸۴۷ در رتبه های دوم و سوم شناخته شده است.

جدول ۹- عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود شهر شیراز از لحاظ شاخص های شهر دوستدار کودک

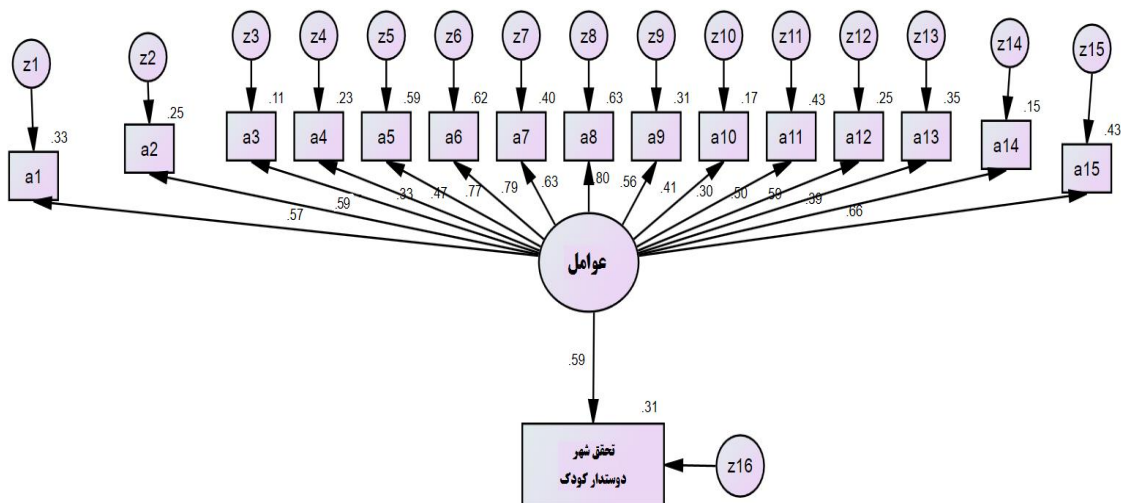
بار عاملی	متغیر (عوامل جزئی)	مقدار ویژه	عوامل کلان
۰/۵۰۲	اهمیت دادن به جایگاه کودکان در مدیریت شهری	۳۵/۸۵	عامل مدیریت و برنامه ریزی شهری مبتنی بر نیازهای کودکان
۰/۷۳۱	آینده نگری نسبت به فضاهای مورد نیاز کودکان در مدیریت شهری		
۰/۷۵۶	تعیین بودجه سالانه برای شهر دوستدار کودک در شهرداری		
۰/۵۸۶	ایجاد دفتر یا واحد شهر دوستدار کودک در شهرداری		
۰/۶۵۳	همراهی خانواده ها با مدیریت شهری در زمینه ارتقای شاخص های شهر دوستدار		
۰/۷۹۶	مشارکت کودکان در برنامه ریزی فضاهای شهری	۱۳/۰۲	توانمندسازی و توجه به قشر کودکان
۰/۶۸۵	اجرای برنامه ها و جشنواره های فرهنگی متناسب با تحقق شهر دوستدار کودک		
۰/۸۸۷	توانمندسازی کودکان از طریق برنامه های شهرداری		
۰/۷۲۰	توجه به خلاقیت و نوآوری کودکان در توسعه شهر	۱۱/۰۲	زیباسازی، طراحی و مکان یابی متناسب با کودکان
۰/۸۵۷	استفاده از المان های مورد پذیرش کودکان در سطح شهر		
۰/۶۹۱	طراحی و زیباسازی فضاهای شهری برای کودکان		
۰/۷۱۰	مکان یابی بهینه خدمات برای دسترسی کودکان	۹/۸۵	توسعه خدمات و فضاهای شهری برای کودکان
۰/۵۰۸	ایجاد نقاط امن برای کودکان در سطح شهر		
۰/۶۰۵	اختصاص فضاهای دوچرخه سواری برای کودکان		
۰/۸۴۷	گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان		

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

سنجش تاثیر گذاری عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) از طریق مدل سازی معادلات ساختاری

پس از آنکه وضعیت شاخص های شهر دوستدار کودک در کلانشهر شیراز مشخص و سپس عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود نیز شناخته شد. حال در این قسمت از مدل سازی معادلات ساختاری برای بررسی و سنجش تاثیر گذاری عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) استفاده شده است. در حقیقت با استفاده از مدل سازی مشخص می شود که عوامل مختلف شناسایی شده می توانند در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) موثر باشند یا نه؟ با استفاده از نرم افزار AMOS، ابتدا مدل تحلیلی عاملی تاییدی مرتبه اول مربوط به عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) ترسیم شد و اعتبارسنجی آنها انجام شد. بارهای عاملی مربوط به شاخص های مدل مذکور بالاتر از ۰/۳ بوده و نشانگر وضعیت قابل قبول شاخص های قرار گرفته (عوامل) در مدل می باشد. در واقع بررسی وضعیت برازش مدل نقش ۱۵ عامل شناسایی شده در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) با مقادیر مدل مذکور از اعتبار و دقت لازم برخوردار بوده و توانسته است نقش این ۱۵ شاخص یا عامل را در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) تبیین نمایند (جدول ۱۰). برای مثال، میزان شاخص CFI برابر با ۰/۹۷۲ و از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. همچنین شاخص هولتر برابر با ۱۵۸ و شاخص RMR نیز برابر با

۰/۰۳۸ بوده است که نسبت به مقادیر استاندارد و ملاک، قابل قبول می‌باشند. بنابراین تمامی شاخص‌ها با مقادیر پیشنهادی و استاندارد مطابقت دارند (شکل ۲).

شکل ۲- مدل نهایی معادله ساختاری تاثیر گذاری عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

جدول ۱۰- شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل تاثیر گذاری عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری

شاخص	مقادیر پیشنهادی	مدل نهایی
CMIN	-	۱۸/۱۵
DF	-	۱۴
CMIN/DF	-	۱/۲۹
CFI	> ۰/۹	۰/۹۷۲
RMSEA	< ۰/۰۸	۰/۰۷۰
HOELTER	> ۷۵	۱۵۸
RMR	= ۰	۰/۰۳۸
GFI	> ۰/۹	۰/۹۵۴
NFI	> ۰/۹	۰/۹۶۸
PRATIO	۰-۱	۰/۳۱۵

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

پس از بررسی برازش کلیت مدل تاثیر عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود)، اثر متغیر مستقل (عوامل) بر متغیر وابسته پژوهش (تحقق شهر دوستدار کودک) مورد بررسی قرار گرفت. همان‌طور که مشاهده می‌شود (جدول ۱۱)، نقش عوامل ذکر شده در تحقق شهر دوستدار کودک در میان پاسخگویان در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است. بالاتر بودن نسبت بحرانی برآورد شده از مقدار ۲/۵۸ (نسبت بحرانی بالاتر از ۲/۵۸ نشانگر معناداری اثر می‌باشد)، نیز نشان‌دهنده معناداری اثر متغیر مستقل پژوهش (۱۵ عامل شناسایی شده) بر متغیر وابسته (تحقق شهر دوستدار کودک) می‌باشد. در مجموع می‌توان چنین عنوان کرد که ۱۵ عامل بررسی شده شامل اجرای برنامه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی متناسب با تحقق شهر دوستدار کودک، اهمیت دادن به جایگاه کودکان در مدیریت شهری، استفاده از امان‌های مورد پذیرش کودکان در سطح شهر، تعیین بودجه سالانه برای شهر دوستدار کودک در شهرداری، توجه به خلاقیت و نوآوری کودکان در توسعه شهر، گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان، مکان‌یابی بهینه خدمات برای دسترسی کودکان، اختصاص فضاهای دوچرخه سواری برای کودکان، ایجاد نقاط امن برای کودکان در سطح شهر، طراحی و زیباسازی فضاهای شهری برای کودکان، آینده‌نگری نسبت به فضاهای مورد نیاز کودکان در مدیریت شهری، ایجاد دفتر یا واحد شهر دوستدار کودک در شهرداری، همراهی خانواده‌ها با مدیریت

شهری در زمینه ارتقای شاخص‌های شهر دوستدار کودک، توانمندسازی کودکان از طریق برنامه‌های شهرداری، مشارکت کودکان در برنامه ریزی فضاهای شهری می‌توانند در تحقق شهر دوستدار کودک و ارتقای وضعیت موجود موثر باشند. بررسی میزان تاثیر عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود) نشان می‌دهد مقدار اثر کل ۰/۵۹ بوده و در مجموع عوامل بررسی شده می‌تواند حدود ۵۹ درصد واریانس، نقش آفرینی و تاثیرات مثبت در تحقق شهر دوستدار کودک و ارتقای وضعیت موجود در کلانشهر شیراز را تبیین نماید. بر اساس نتایج این مدل بیشترین تاثیرگذاری مربوط به توانمندسازی کودکان از طریق برنامه‌های شهرداری با تبیین ۰/۸۰ است. شاخص مشارکت کودکان در برنامه ریزی فضاهای شهری توان تبیین ۰/۷۹، همراهی خانواده‌ها با مدیریت شهری در زمینه ارتقای شاخص‌های شهر دوستدار کودک توان تبیین ۰/۷۷، گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان توان تبیین ۰/۶۶ و آینده نگری نسبت به فضاهای مورد نیاز کودکان در مدیریت شهری نیز توان تبیین ۰/۵۹ را در زمینه تحقق شهر دوستدار کودک و ارتقای وضعیت موجود در کلانشهر شیراز دارا می‌باشند (جدول ۱۱).

جدول ۱۱- برآورد استاندارد، غیر استاندارد و تاثیر گذاری عوامل مختلف در تحقق شهر دوستدار (ارتقای وضعیت موجود)

متغیر مستقل	متغیر وابسته	نسبت بحرانی	اثر کل	سطح معناداری
تحقق شهر دوستدار کودک (ارتقای وضعیت موجود)	اهمیت دادن به جایگاه کودکان در مدیریت شهری	۷/۱۲۳	۰/۵۷	۰/۰۰۰
	آینده نگری نسبت به فضاهای مورد نیاز کودکان در مدیریت شهری	۷/۴۳۰	۰/۵۹	۰/۰۰۰
	تعیین بودجه سالانه برای شهر دوستدار کودک در شهرداری	۶/۸۹۰	۰/۳۳	۰/۰۰۰
	ایجاد دفتر یا واحد شهر دوستدار کودک در شهرداری	۸/۲۱۰	۰/۴۷	۰/۰۰۰
	همراهی خانواده‌ها با مدیریت شهری در زمینه ارتقای شاخص‌های شهر دوستدار کودک	۷/۳۲۳	۰/۷۷	۰/۰۰۱
	مشارکت کودکان در برنامه ریزی فضاهای شهری	۶/۰۹۹	۰/۷۹	۰/۰۰۰
	اجرای برنامه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی متناسب با تحقق شهر دوستدار کودک	۷/۰۰۷	۰/۶۳	۰/۰۰۰
	توانمندسازی کودکان از طریق برنامه‌های شهرداری	۷/۱۱۹	۰/۸۰	۰/۰۰۲
	توجه به خلاقیت و نوآوری کودکان در توسعه شهر	۶/۵۴۲	۰/۵۶	۰/۰۰۰
	استفاده از المان‌های مورد پذیرش کودکان در سطح شهر	۷/۰۱۸	۰/۴۱	۰/۰۰۰
	طراحی و زیباسازی فضاهای شهری برای کودکان	۷/۰۰۴	۰/۳۰	۰/۰۰۱
	مکان یابی بهینه خدمات برای دسترسی کودکان	۷/۱۱۲	۰/۵۰	۰/۰۰۰
	ایجاد نقاط امن برای کودکان در سطح شهر	۸/۵۴۲	۰/۵۹	۰/۰۰۰
	اختصاص فضاهای دوچرخه سواری برای کودکان	۷/۱۷۸	۰/۳۹	۰/۰۰۱
	گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان	۶/۸۵۲	۰/۶۶	۰/۰۰۰

منبع: مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۴۰۲

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

رویکرد شهر دوستدار کودک از رویکردهای مطلوب و قابل توجه توسعه شهری در عصر حاضر به شمار می‌رود. شهر دوستدار کودک، شهر یا اجتماع محلی است که در آن نظرها، نیازها، اولویت‌ها و حقوق کودک، بخشی جدایی‌ناپذیر از سیاست‌ها، برنامه‌ها و تصمیم‌های عمومی باشد. در این راستا، بسیاری از شهرها به ویژه کلانشهرها سعید نموده‌اند که شاخص‌های تحقق این نوع رویکرد را پیاده سازی و در برنامه‌های توسعه خود بگنجانند. برای برخی کلانشهرها از جمله شهر شیراز به واسطه موقعیت جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی، این موضوع اهمیت متفاوتی دارد؛ چرا که کلانشهر شیراز به عنوان یک شهر با پیشینه تاریخی غنی، بایستی بتواند شاخص‌های متناسب با مفاهیم گوناگون از جمله توسعه پایدار، شهر سبز و همچنین شهر دوستدار کودک را حتی امکان در برنامه‌های توسعه خود لحاظ نماید. در این راستا، برای پیشبرد این شهر نیاز است که شناخت جامعی از شاخص‌های مختلف شهر دوستدار کودک حاصل شود. در این پژوهش سعی شد که شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلانشهر شیراز بررسی شو پس متناسب با این وضعیت، عوامل موثر در ارتقای وضعیت موجود نیز شناسایی و تحلیل شود.

نتایج این پژوهش تحلیل آنها نشان می‌دهد که کلانشهر شیراز از لحاظ شاخص‌های مختلف شهر دوستدار کودک شامل شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی، محیطی-کالبدی، دسترسی و طراحی، وضعیت مطلوبی ندارد. در این راستا می‌توان به نامناسب بودن وسایل بازی پارک برای کودکان، عدم مشارکت و اهمیت دادن به کودکان، ضعف در امکانات ورزشی برای کودکان، عدم رنگ آمیزی و زیبایی شهر برای کودکان، مشکلات نور و روشنایی لازم فضاهای شهری برای کودکان، مشکلات وجود پیاده روهای مناسب برای کودکان، مبلمان نامناسب فضاهای شهری برای کودکان، عدم وجود خط جداگانه دوچرخه سواری برای کودکان، ضعف در دسترسی مناسب کودکان به مدرسه، ضعف در دسترسی کودکان به حمل و نقل عمومی و دسترسی نامطلوب کودکان به خدمات مختلف اشاره نمود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که شهر شیراز نیاز به ارتقای شاخص‌های مختلف از جنبه‌های اجتماعی، کالبدی و مدیریتی دارد. بگونه‌ای که شاخص‌های شهر دوستدار کودک در برنامه‌های توسعه این شهر گنجانده شود و همچنین به برنامه ریزی شهر متناسب با قشر کودک نیز توجه اساسی شود این یافته‌ها با نتایج تحقیقات دیگری، از جمله تحقیق ایمانی و همکاران در شهر اردبیل در سال ۱۳۹۶ و تحقیق احمدوند و همکاران در سال ۱۴۰۲ همخوانی دارد.

نتایج نشان داد که در راستای ارتقای وضعیت موجود، عوامل مختلفی می‌توانند موثر باشند. این عوامل شامل اجرای برنامه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی متناسب با تحقق شهر دوستدار کودک، اهمیت دادن به جایگاه کودکان در مدیریت شهری، استفاده از الزامات‌های مورد پذیرش کودکان در سطح شهر، تعیین بودجه سالانه برای شهر دوستدار کودک در شهرداری، توجه به خلاقیت و نوآوری کودکان در توسعه شهر، گسترش خدمات و فضاهای عمومی ویژه کودکان، مکان یابی بهینه خدمات برای دسترسی کودکان، اختصاص فضاهای دوچرخه سواری برای کودکان، ایجاد نقاط امن برای کودکان در سطح شهر، طراحی و زیباسازی فضاهای شهری برای کودکان، آینده نگری نسبت به فضاهای مورد نیاز کودکان در مدیریت شهری، ایجاد دفتر یا واحد شهر دوستدار کودک در شهرداری و... می‌باشند. هر یک از این عوامل دارای تاثیرگذاری متفاوتی هستند. بگونه‌ای که نتایج مدلسازی نشان داد که در راستای تحقق شهر دوستدار کودک در کلانشهر شیراز، سه عامل توانمندسازی کودکان از طریق برنامه‌های شهرداری، مشارکت کودکان در برنامه ریزی فضاهای شهری و همچنین همراهی خانواده‌ها با مدیریت شهری نسبت به دیگر عوامل، تاثیرگذاری بیشتری دارند.

در مجموع نتیجه این پژوهش از نامناسب بودن شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شهر شیراز اشاره دارد، اما در این راستا نیز ظرفیت‌ها و عواملی وجود دارند که می‌توانند به ارتقای وضعیت موجود و تحقق شهر دوستدار کودک کمک نمایند. با توجه به نتایج به دست آمده می‌تواند چند پیشنهاد را در راستای ارتقای وضعیت موجود و بهبود شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلانشهر شیراز ارائه نمود. ۱- پیشنهاد می‌شود که در مدیریت و برنامه ریزی توسعه کلانشهر شیراز به ویژه در طرح‌ها و برنامه‌های کوتاه مدت و میان مدت، به شاخص‌های شهر دوستدار کودک توجه و اهمیت خاصی اختصاص داده شود. ۲- پیشنهاد می‌شود که در برخی نقاط شهر شیراز، زیباسازی و طراحی‌ها به سمت طبع و ذوق کودکان برنامه ریزی شود. ۳- پیشنهاد می‌شود که خدمات و فضاهای شهری جدید مورد نیاز کودکان از لحاظ دسترسی و دیگر شاخص‌ها، با مکان یابی بهتر انجام گیرند. ۴- پیشنهاد می‌شود که از طریق کانون‌ها، مدارس و صنم‌ها، بستر لازم برای مشارکت کودکان در برنامه ریزی کلانشهر شیراز فراهم شود. ۵- پیشنهاد می‌شود که بودجه سالانه برای تحقق شهر دوستدار کودک در بودجه شهرداری شیراز لحاظ شود. ۶- ایجاد دفتر شهر دوستدار کودک در شهرداری کلانشهر شیراز از دیگر پیشنهادات عملی در این زمینه است.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسنده تامین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abdollahzadeh, A., Sarvarzadeh, S. K., & Mohammadi, Z. (2018). Study of Security Function in Historical Contexts with a Child-Friendly City Approach (Case Study: Bala Kaft Bala Neighborhood of Shiraz). *Quarterly Journal of Urban Structure and Function Studies*, 17, 25-7. [10.22080/SHAHR.1970.2108](https://doi.org/10.22080/SHAHR.1970.2108). [In Persian]
- Abhari, N., Shamsoddini, A., Ezatpanah, B. (2021). Assessing the status of child-friendly city indicators and its relationship with children's access to the required essential uses (case study: Jahrom city), *Journal of Geographical Urban Planning Research*, 9(3), 835-856. [10.22059/JURBANGEO.2021.320202.1472](https://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2021.320202.1472). [In Persian]

- Agarwal, M. K., Sehgal, V., & Ogra, A. (2021). Creating a Child-Friendly Environment: An Interpretation of Children's Drawings from Planned Neighborhood Parks of Lucknow City. *Societies*, 11, 80. <https://doi.org/10.3390/soc11030080>.
- Ahmadvand, M., Soltani, Z., & Goodarzi, M. (2022). Analyzing the Child Friendly City Indicators in Ahvaz Metropolis. *Journal of Geographical Urban Planning Research*, 10 (3), 63-84. <http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.339123.1662>. [In Persian]
- Brown, C., De Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., & Williams, S. (2019). Special issue: child-friendly cities. *Cities & Health*, 3 (1), 1-7. <https://doi.org/10.1080/23748834.2019.1682836>. doi: 10.22124/UPK.2020.14181.1273 [In Persian].
Dor: 20.1001.1.22285229.1396.8.28.9.1. [In Persian]
- Horasfand Narges, Hatfi Farjjan Fereshte (2019), Compilation of strategies effective on children's urban experience from Mashhad's Kuhsangi street as a perfect street to achieve a child-friendly city, *Shabak magazine*, 6(4).57-68. [In Persian]
- Karbalai Hosseini Ghiathund, A., & Sohaili, J. (2014). Lovely city investigated the characteristics of children looked (Case study: the two municipal district of Qazvin). *Urban studies*, 3(9), 59-68. [In Persian]
- Lee, S.-Y., & Lee, M.-N. (2021). A Comparative Study on Child Rights Recognition and Child-Friendly Cities by Region. *Journal of Convergent Research Interchange*, 7(3), 85-97. <http://dx.doi.org/10.47116/apjcri.2021.03.08>.
- Li, M., & Li, J. (2017). Analysis of methods of allocating grass space for the design of child –friendly cities: A case study of Changsha. *Procedia Engineering*, 198, 790-801. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.07.130>.
- Liao, Y., & Furuya, K. (2023). A Bibliometric Analysis of Child-Friendly Cities: A Cross-Database Analysis from 2000 to 2022. *Land*, 12(10), 1919. <https://doi.org/10.3390/land12101919>.
- Melabi, Q., Zarghami, I., & Bagheri, H. (1400). Components related to citizens' satisfaction through child-friendly environment developments (Case study: District 1 of Tehran). *Scientific Quarterly of Environmental Education and Sustainable Development*, 9(3), 133- 146. doi: 10.30473/ee.2021.37197.1735. [In Persian]
- Moayedfar, S., & Safaei, F. (2020). Child-friendly city planning to increase the partnership of the youth in urban public spaces: A case study of the city of Abadeh. *Journal Name*, 7(2), 247-278. <https://doi.org/10.1001.1.2345332.1398.7.2.11.1>. [In Persian]
- Moffat, D. (2002). Growing Up in Cities. *Places*, 15(1), 46–49.
- Prihantini, P., & Kurniawati, W. (2019). Mapping of Child Friendly Parks Availability for Supporting Child Friendly City in Semarang. *The 3rd Geoplanning International Conference on Geomatics and Planning, IOP Conf, Series: Earth and Environmental Science*, 313, 012035.
- Rashid Kalvir, H., Karimi Azari, A., & Pourreza, S. (2019). Evaluation of the creation of child-friendly city components in Anzali Port. *Danesh Shahrzazi*, 3(12), 51-65.
- Saumel, I., Frauke, W., & Kowarik, I. (2015). Toward Livable and Healthy Urban Streets: Roadside Vegetation Provides Ecosystem Services Where People Live and move. *Environmental Science and Policy*, 62 (3), 24-33.
- Saridar Masri, S. (2018). Integrating youth in city planning: Developing a participatory tool toward a child-friendly vision of Eastern Wastani–Saida. *Alexandria Engineering Journal* 57(2), 897-909. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2017.01.023>
- Shahrizadeh, S., & Moayedfar, S. (2017). Child-friendly Strategic Planning with Emphasis on Children's Creativity: Case Study of Yazd City. *Urban Research and Planning*, 8(28), 171-186.
- UNICEF. (2007). Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 15.

